

Kamarás Istvántól pedig – a szakmában talán nem egyedül – érdeklődve várom a szintézist: az összefoglaló, a haladóknak szóló embertan-kötetet.

Kamarás István – Sárkány Klára: Embertan – középhaladóknak. Keraban Kiadó, Bp. 1993.

KUSLITS KATA

LAPLÁTOGATÓ

A merészség természetessége

(25 éves a kolozsvári Echinox)

A kolozsvári diákélet egyetlen korszakából – még válság- és kényszerhelyzetben – sem hiányzott a diáklapszerkesztés, újságírás vagy a lapalakítási próbálkozás. Jelenleg részben hagyományőrző, részben a hagyományok felelevenítésével próbálkozik, de emellett a mai diáktársadalom helyzetéhez és követelményeihez igazodva próbál újítani.

A tradíciók megőrzése révén a mai diáknemzedék számára a leginkább említésre méltó az Erdélyi Fiatalok című lap. Ez a két világháború (pontosabban 1930 és 1940) között szerkesztett diákfolyóirat sikerrel egyesítette a diáksajtó tájékoztató és eseményrögzítő feladatát a tudományos és irodalmi alkotótevékenységgel, lehetőséget teremtve ahhoz, hogy az akkori kolozsvári diákélet nemzetiségi vonatkozásában diáklapként is közéleti-kulturális tényé növekedjék. A kései utód, az Echinox is ebbe a vonulatba illeszthető.

A nemcsak Kolozsváron, és nemcsak Erdélyben, hanem az összmagyar művelődési életben is tisztelt és ismert, a néha-néha elfelejtett, máskor felbukkanó Echinox – 25 éves. 25 éves az Echinox-jelenség is...

A kommunizmus éveiben a diákmozgalom, különösképpen a magyar diákság kulturális-nemzetiségi mozgalma visszaszorult, a diákélet sajtónyilvánossága – a szónak valódi értelmében – szünetelt. A hatvanas évek vége felé számottevőbb lehetőség nyílt kulturális jellegű sajtó működtetéséhez. Ehhez – a volt politikai rendszer körülményeihez képest is – tágas teret nyújtott az 1969-ben induló Echinox.

A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején a román vezetés egy olyan huszárvágást tett, amellyel hosszú időre sikerült tőkét kovácsolnia (főleg külföldön) a diktatúra leplezéséhez. Ez volt az a bizonyos „nyitás”. A művelődési élet megélénkülése, új lapok indítása – köztük számos magyar lapé –, a televízió magyar nyelvű adásának indulása vált lehetővé, sőt „kötelezővé” ezekben az években, hogy majd később, főleg 1974 után a jól irányzott intézkedések sorozatával szegjék szárnyát a megelevenedni látszó kultúrának. Az Echinox ennek a korszaknak a szülöttje – és túlélője. Túlélője, mert – és ez már egyre ismertebb – a merész próbálkozásokra, kitekintésekre még akkor is lehetőséget biztosított, amikor a „hivatalos” lapszerkesztésben minden kiskapu bezárult.

A háromnyelvű diáklap neve – Echinox – napéjegyenlőséget jelent. Eredetileg a kolozsvári román diákok egyik tekintélyes irodalmi körét hívták Echinoxnak. A lapindítás lehetősége – és rendelete – 1968 őszén, a Tanügyminisztériumtól származott. Miközben a román diákok, főleg a bölcsészhallgatók lapjukat tervezték, *Mathé Éva*, *Molnár Gusztáv* és *Ágoston Vilmos* magyar nyelvű lap előkészítésén dolgoztak. Az akkori rektor, *Stefan Pascu* azonban elvetette a különálló magyar lap gondolatát, viszont engedélyezett egy háromnyelvű – román, magyar, német – diákművelődési folyóiratot. Ebben a lapban az első években három magyar oldalon indult az az Echinox, (a nyolcvanas években ez 1-2 oldalra zsugorodott) melyet – szerkesztőként! – olyan nevek fémjeleznek, mint *Szócs Géza*, *Molnár Gusztáv*, *Egyed Péter*, *Bretter Zoltán*.

A kezdeti – főleg *Rostás Zoltán* és *Gaál György* által szerkesztett – arcélalakítási szakasz után mozgalmassá vált az *Echinox* körül az élet. A diákság irodalmi életében (magyar és román vonatkozásban egyaránt) valóságos táborot vert a lap. Az irodalom és a filozófia *Echinox*-köntösben való hódításait – sokak szerint – 1975-től kezdődően, főleg *Egyed Péter* és *Szócs Géza* szerkesztésében élte meg a lap. Ezekben az években a lap súlypontját a költészet adta. Az Egyed-Szócs féle szerkesztőgárdát a „három B” néven ismert csapat követte, továbbvive és talán még mozgalmasabbá téve elődeik vonalát: *Beke Mihály András*, *Bréda Ferenc*, *Bretter Zoltán*. A szerzők a Gaál Gábor Irodalmi Kör törzstagjai is: a kör és a lap sok vetületben és hosszú évekig hangolta egymást. Ezt a szakaszt tekintik a lap hőskorának. Ezután, főleg a nyolcvanas évek közepétől, a túlélés kora következett, 1989 után pedig az új próbálkozások. A lap születésének huszonöt éves évfordulóján, úgy tűnik, ismét a költészet ad súlyt az *Echinox* magyar oldalainak. Az új próbálkozásokat a Bretter György Irodalmi Kör néven újraalakult hajdani Gaál Gábor-kör rendszeres felolvasói, *Sántha Attila*, *Fekete Vince*, *Orbán János* jegyzik. A magyar oldalon ismét felbukkan Bréda Ferenc neve; Bréda újítást hoz a lapba: beindítja a francia nyelvű oldalt!

Visszatekintve az elmúlt negyedszázadra, most már leírható, hogy egy sajátos légkör és szellemiség mellett, a *természetes merészség* tartozik még az *Echinox*-jelenséghez. Ha éppen úgy adódott, a kolozsvári diákság a maga módján töltötte ki a hivatalos, „jól fésült” kereteket is. Az *Echinox* szerkesztői sem töprengtek azon, hogy mi az, amit szabad, és mi az, amit nem – vagy ahogy akkor fogalmaztak: mi az ami „kell” és mi az ami „nem kell”. (Amit nem lehetett, azt a hetvenes és nyolcvanas években természetesen nem is tették, ám sem akkor, de főleg utólag sem csináltak ebből „ügyet”.) Azonban az, ahogy az álcázott határokig (mindenféle szögesdrótig) eljutottak, mintha nem is merészség lett volna, hanem *természetesség*.

Ennek a természetességnek, szívek helyen levőségének, fejek felemeltségének szövegbeli őrzője az *Echinox*.

MAGYARI TIVADAR

Irányok az antropológiai és etikai irodalomban

Áttekintésemben a hazai filozófiai antropológia és etika tárgykörében megjelent munkákból válogatok. Az elmúlt három évtized néhány jelentős szerzője kapcsán jelzem azokat a megközelítési módokat, amelyek nézetem szerint elősegítették a bölcséleti gondolkodás 1948-tól datálható tetszhalott állapotának felszámolását.

A *Budapesti Iskola* hatvanas években létrejövő szellemi aurája jelentette a frissítő impulzusokat, majd a hetvenes évtized második felétől a különböző, még szintén a marxizmus formális keretei között kimunkált, *etikai értékeket* és *humanista* erkölcsöt előtérbe helyező munkák mutatták az antropológiai és morálfilozófiai kérdések fontosságát és a horizont tágulását. S harmadjára azokat a perdöntő jellegzetességeket emelem ki, amelyek a *katolikus* eszmekör talajáról fogalmazták meg általános érvényességre is számot tartó tételeiket.

Összeállításomban nem térek ki a külföldi szerzők megjelent munkáira, s az egyéb társadalomtudományi diszciplínák – szociológia, jog, közgazdaságtan, pszichológia stb. embertani és erkölcsi kérdésekhez kapcsolódó relevanciáira, ezek már következő dolgozatok tárgyai lehetnének.

(*ami nincs és mégis van*) Talán ez a kicsit enigmatikus megfogalmazás érzékelteti a filozófián belül életrekelő antropológiai és etikai programok minőségét és pozícióját a hatvanas években. Mert a korszakot áttekintő, sokszor gyors és felületes pillantások sok esetben nem méltányolják azokat a teljesítményeket, amelyek ugyan a hivatalos ideológia által is preferált trendbe illeszkednek, de szerepük annak keretein jóval túlmutató. Jó-